

(ד) **רבינו נחמיה** תלמיד הרא"ש כמ"ש
בתשובה הביאו הר"ם אלשקר
סי' י"ט:

(ה) **רבינו נחמן** בן בנו של רבינו חיים
הבהן (עי' סי' נחמני בח"ב: ב)

(ו) **מהר"ר נחמן** (במהר"ר יחיאל מיכל)
(עיין חק יעקב בח"ב:)

(ז) **רבינו נחמן** בנו של הרמב"ן. בספר
תורת האדם של הרמב"ן שם
נדפסה הכתב שכתב הרמב"ן לבנו רב
נחמן בסדר קרושה וענוה. והנביחו שזיוס
שיקרא אותה יענוהו מן השמים. וחכמי המוסר
הן מזהירין לקרותה כפעם בפעם אולי יתעורר
בראותו

(ח) **מהר"ר נהוראי ג' ארמון** מופלג
בחכמה וזקנה מרבני תונס
חיבר יתר הבז כמ"ש בח"א מערכת יו"ד
אות נ"ד (עיין יתר הבז בח"ב) ושם קונטרס
צדקה לחיים לבנו ז"ל:

(ט) **רב נהיראי גאון** (היו שנים)
הראשון משרש קין משרש ריב"ז
ור"ע וכמה נביאים תנאים ואמוראים. ורב
נהילאי. גאון השני משרש הכל משרש נחום
איש גס זו ורבי אלעזר בן עזריה ור' אלעזר
בן סדה וכו' כ"כ מהרש"ו ז"ל:

(י) **מהר"ר נחום אחי הש"ך** (עיין
מ' שמואל קיידנובר: א)

הנה מנחם ציון

קלז) בר' משה הזקן וה' פייטני חי' הרבה פיוטים ליו"כ ולפסח וכן רבש"ע ליו"כ קטן מנהג אשכנז ופולין.
וגרסה שבי' בקי גם בקבלה ע"ס חסידים סי' תר"ז ותתת"ז סמ"ג לאוין כיו, ורש"י זכרים מ"ה עטרו
גם בשם גאון, ופתוס' מנחת ק"ע ופ"ק, ועמ"ל אות בק"א כתיבו שם גאון ע"ש ועג"כ כס' עמודי העבודה,
ומהרש"ל בשו"ת סכ"ע קורא אותו בשם ר' משלם הגדול והי' סביב לש' מ"ש לאנף ה"ה ואל' דמלכת ר"ם הנמלא
עוד היום במגלגל וחרותה עלי' סתם רכנא משלם בן רכנא קלוימוס תלכ"ה לו הוא:

קלח) וכן חתומתו מתחיל לברמן דרשן ודיין דק"ק פראג נכד מהרש"ל:
קלב) ואולם כס' פרשת דרכים דרך הקודש הביא אותן הדברים הנאמרים שם בשם הריטב"א ז"ל, ואולי המל"מ
זכה לשו"ת הריטב"א ואותו השולח ה' מהר"ם מקנ"ג וע"כ הביאו בסתם בשם הריטב"א וכדרך רוב
הפוסקים כשהביאו ד"א בשם ס' שו"ת לא דקדקו על הדבר כ"כ להביא הדברים בשם אותו השולח דוקא ורק
בכלל איתמר, ובכל חי' הריטב"א ל"מ אותו ראי' ממדרש קהלת שהביא הסד"ר לסתור דברי הרשב"א דאף כעת
זה אם נפל אסור לכתוב בו ע"ש, וכאשר אדמה מהר"ם מקאנ"ג ר"ת מרמזים למו"ה משה דכס' ועד לחכמים
ב' סי' ח' הביאו המח' בין שמות בני משה:

קמ) וכן הרא"י נכדו כמו שהובא בשם"ג סביב הרי"ף:

א) ונקרא יונה נחום כהנא אבד"ק סאכטשוב ע' הסכמתו לחי' זכרים לבטל פמ"א נכד אחותו:
ב) וכן אחותו של הסמ"ג ה"י:

מערכת

ג

גדולים

עט

אדונינו שרירא ראש ישיבת גאון יעקב ולב"ד הגדול של אדונינו האי אב"ד ישיבת גאון יעקב זו השאלה. ואתה תחזה בערוך ערך נגד שכתב בתחלה פירוש רבינו חננאל ואח"כ כתב ואני קבלתי מרבינו משה הדרשן מעיר נרבונא. ובערך צדק כתב כך קבלנו מרבינו משה הדרשן. ובערך קצר כתב זה פירש רבינו חננאל ורבינו משה הדרשן שנה לנו בקצרה, ומה נראה כי היה רבינו משה הדרשן רבו וכמ"ש בח"א אות ג' (עיין רבינו נתן צעל הערוך להלן). ומ"ש שם דרבי' גרשום מאור הגולה היה חברו. הנה בערך גב העשירי ובערך חלק כותב פירש רבינו גרשום. ואפשר שהיה כמו תלמיד חבר ושניהם קבלו מרבינו חננאל ורבינו נסים. וע"ל במערכת ח"ת אות י"ב (עיין רבינו חננאל):

רבינו נסים גאון. עתה ראיתי בספר קורא הדורות דף ו' ע"א שכתב כמו שכתבתי אני הרל לעיל מערכת מ"ס אות מ"ג (עיין מגלת ספרים נח"ב). וכתב שביאר רב נסים גאון ו"ל קצת מסכתות באור רחב ואמר שנמצא באור מס' עירובין בכ"י וחיבר מגילת סתרים לבאר קצת הלבות ע"ש. ולפ"ז נאמר שאהזן הלבות שביאר במגילת סתרים לא היה דעתו לפרסמן כמו שאר חיבורים כי להלכות ההם ייחד להם מקום ומסתרים שמו; ואנכ אומר כי מ"ש מהר"ם אלשקר בתשו' סימן נ"ד מתשובת רבינו שרירא גאון בשבח הגאונים תמצא תשובה זו בשלימות בתחלת שערי צדק התשובות הגאונים שנדפסו מקרוב בפתח השער:

(יא) הר"ן בעד הדרשות תלמיד הרמב"ן (י) והיתה מנוחתו שנת כ"ד לאלף הששי;
(יב) הר"ן מפרש הרי"ה (י) כתב מהרש"ל ז"ל שהוא משרש יעקב אבינו

בראיתו אמרי קדוש גדול המלוה לכן יאמר ללמד עלמו בענוה וכדבריו הקדושים ניקב הלכ לבית חללו ויסיס אל לבו כי מלא כל הארץ כבודו ועומד לפניו. ואין יחשיב עלמו בשום דבר וענין וק"ו בדור יתום הזה דלא שייך ענוה רק להכיר קצת מיעוט ערכו ומעשיו. ורז"ל הקדושים כללו הכל בחיבות קלרות דע למעלה וכו' מאין זאת וכו' וכהנה רבות ואשרי אדם שומע וסקט ושאלן ואמ"ל. וראיתי חידושי מסכת ביצה כ"י לבן הרמב"ן ומייתית דריר דרבי מראביו הרמב"ן:

(ח) מהר"ר נחמן בר שמואל (עיין רש"י):

(ט) רב נטרנאי גאון (ג) הרבה תשובות ודינים מביא ממנו בשבלי הלקט כתיבת יד: ד)

(י) רב נסים גאון (ה) קבל מרבינו האי ורבינו חושיאל והיה רבו של הרי"ף. — רבינו נסים בר יעקב בן שאהון קבל מרבינו חושיאל וקבל מרבינו האי על ידי כתבים שמשיב לו על כל ספיקותיו ורבינו נסים ורבינו חננאל בן רבינו חושיאל היו דור ראשון ברבנות. ורבינו נסים ורבינו חננאל רבותיו של הרי"ף. בן כתב בספר יוחסין דפוס אמשטרדם דף צ"ו ודף צ"ז מס' הקבלה להראב"ד. ומ"ש בח"א אות ב' (עיין לעיל) רב נסים גאון לאו דוקא וכמ"ש בסמוך. ובצמח דוד כתב רבינו חננאל ורבינו נסים רבותיו של רבינו גרשום ורב נתן בעל הערוך ונפטר שנת תת"ק ועיין בס' יוחסין. ואפשר דמגילת סתרים של רבינו נסים גאון דמיתו התוספות והראשונים הוא מרבינו נסים הלוי, ונקטו גאון לפי שהיה תלמידו של רבינו האי וצריך חיפוש. ובערוך ערך אב"י כתב שאל מר רב יעקב החבר בן מר רב נסים אשר ממדינת קריווא"ן לבית דין הגדול של

הנה מנחם ציון

- (ג) ובגמרת רש"י חושב ומונה שלש בשם זה:
(ד) ולע"ק דקך נמלא כהדפס ג"כ, ומצינו שם גם את שם בנו רב שמואל כר"ן בכלל ז"ל:
(ה) ומזכר בערוך כ"פ וזה מקרוב נדפס לו ס' המפתח או מנעולי התלמוד (ד' ויין) וחל"כ הדפוסים גם בתוך הש"ס ד' ויילגא ועש"ת הרשב"א ס"ו מ"ש הרמב"ם בשם אבן אלגאסוס תלמיד רבינו נסים (ועמ"ל בח"כ מ' מ"ט וק"ב):
(ו) והבעל סה"ד הלך כן כקני הכפתי' בחמ"כ, ש"י סה"י בנו של הרמב"ן ז"ל, והרי מצינו שהביאו לנדיד כ"פ לא כדרך הבן לאב וקדושתו בשם הכבוד אלא מארי וכדומה, וכן מ"ש החת"י ע"פ היוחסין דפער ש' ה"א כ"ד ג"כ א"א לומר כן אחר שהביא ס' הרלב"ג עכ"ת ושנת השלמות ה' ע' לדיק וכמ"ש הרלב"ג עצמו שם וזותק לומר דהי' כתבו בלילה מהדורות ומהדורא ראשונה אולי נגמר מקודם:
(ז) והי' מקנה בשם הרב"ר (רבינו נסים בר ראוון) והי' רבו של בעל נא"ו ועשרת ב"ח התשות ס"י פ"ג:

מערכת

נ

נדרלים

הרב המגיד לדברי הרא"ש הקודם לו בזמן עכ"ל אין כאן תימא דלא נתפשטו חבורי הרא"ש בזמן הה"מ. ומה גם דהרב הנזכר קאי על התשובה הרא"ש. וכבר ידוע מ"ש מהריק"ו דתשובה הראשון אפשר שלא ראה אותה האחרון משא"כ בחבור ע"ש בשרש צ"ד ודבריו ברורים ופשוטים:

ושמתי

הגה מנחם ציון

(ח) וכעת נדפס גם על מס' שבת ר"ה מגילה שנועות ז' ע"ו (ועמ"ש סה"מ פי"ב ה"ו מה' שמיים):
 (ט) ולפי"ו ל"ק כ"כ קושי' הש"ך וי"ד סי' קכ"ו סק"כ שכל' על הד"מ שם שכל' עוד כ"ו הר"ן כפי' ת"ל דלף הפסול פירות צמח נאמן להשיב כלאסורין כלאי' חזוד לחלות דבר עכ"ל וז' הש"ך ע"ו וז"ל דלף כ"י הר"ן ע"ס הוא דל"ש לומר ב"י סי' ת"ל וזולת זה ישנתי קושי' הש"ך ע"ד הרמ"א על נכון ואכמ"ל:
 (י) ועי' סי' ע' שפ"ח שפ"ח ופ"ן:

אבינו חבירו של הרב המגיד. ומגדולי תלמידיו הקדוש רבינו אפרים וידאל רבו של הרשב"ץ וגם הריב"ש חיבר חידושים על הש"ס ונדפסו חידושיו על גימין ונדרים ושבועות ופנהדרין וחולין ונדה. ח' ואני הצעיר ראיתי בכ"י חידושי מ"ק ושבת ובתרא. ונדפסו קצת שו"ת מהרב בקושטנידא ורומי ואין הסימנים שונים. ובס' בית הרואה דף ע"ו הביא תשובה הר"ן סימן תתצ"ו מכו"י ט' והריב"ש תלמידו כתב קצת משבחי בתשו' סימן שע"ה. וכתב בייחסין שהיה בשנת ק"ס: הר"ן. כתב מהר"ש בן הרשב"ץ בתשובה סי' קע"ה הר"ן שהורחנו שלו היא. ויראה שטעמו דאביו הרשב"ץ תלמיד תלמידו של הר"ן. ו' והריב"ש תלמידו של הר"ן ושניהם הגדולים הרביצו תורה באלגזייר וא"כ מקור חכמה היה הר"ן. והרשב"ץ כותב בתשובותיו ובספר יבין שמועה כמה דוכתי ומהם ח"ב סוף סימן רפ"ג הר"ן רבם של רבותי. ומ"ש בספר שלשלת הקבלה סוף דף מ"ג דפוס אמשטרדם להד"ס. והר"ן היה רופא גדול כמ"ש הרשב"ץ בתשו' ח"ג סי' ל"ז: חידושי חולין להר"ן הנדפסים בחמש שימות דפוס אישכנז נראה שנתקצרו והשיטתו מהם מה שכתב הר"ן בבאור ההלכות. וכן מוכח בספר דרך תמים בסוף אלו מרפות בסוגיות הדרי וערבי שכתב שכן הוא בס' כ"י כנעמור וכ"כ בחידושי הר"ן אות באות עי"ש. ובחידושי הר"ן הללו שנדפסו לא יש כלום: כבר ידוע דהר"ן בחידושיו ובהלכות אינו מזכיר הרא"ש כלל וכמ"ש מהר"ר צבי בתשובה סי' ב"ן ומוכח שלא נתפשטו חבורי הרא"ש בזמן שהיה הר"ן מחבר ספריו שהיה בתוך מ' שנה לפטירת הרא"ש מעלה מטה. וידוע דהרב המגיד היה חבירו של הר"ן וגפמר קודם הר"ן כדמוכח בתשובה הריב"ש סימן שפ"ח. ומעתה מה שתמה בספר אמרות מהורות להרב המוסלא מהר"א ישראל זלה"ה דף רצ"ב ע"ב וז"ל ותמהני איך לא שת לבו

(בא) ש' תכ"ד :

פא

גדולים

נ

מערכת

(נ) רבינו נתנאל מקינון הזכירו התוס' בביצה דף ג' ודף כ"ג. והיה גם בגאונים רבינו נתנאל גאון:

(מג) מהר"ר נתנאל חרשקש ממונה אגוטי בימי מהר"ר שלמה צורר וכוהב עליו שבחי שלמים בחלק ד' שבתש"ץ מור ב' סימן י' ועיין סימן י"ב חתימתו:

(מז) רבי נתנאל הרופא (עיין פי' המסנה של הרמב"ם נח"צ):

קונטרס אחרון.

(א) רבי נחוראי כתב בס' הליכות עולם סוף שער א' וז"ל רבי מאיר הוא רבי נחוראי שהיה מאיר ומנהיג פני חכמים בהלכה ושמנו ר' נחמיה כדאיתא בעירובין פ"ק ע"ל. (בד) והוא ז"ל נמשך אחר דברי הרמב"ם בהקדמתו וז"ל הרשב"ן פרק ד' דלכות אבל רבינו נתנאל פירש דברי מאיר הוא ר' מישא ונקרא ר' מאיר שהיה מאיר פני חכמים בהלכה. ואגב זה אמרו גם בעירובין דף י"ג לא רבי נחוראי שמו אלא רבי נחמיה או רבי אלעזר בן ערך שמו וכמ"ס הגב ס' יוחסין דף ז"ך ע"כ וכן פי' הרב תורת חיים והביאו בסדר הדורות ועי' מ"ס חזי העלוי בקונטרס פני דוד פי' חקת:

(ב) יהוראי סבא גינן דיבוראי אחרת חית גבן. לזון זה אמר רבי נחוראי סבא כשהודיע שמו לרשב"י והוא כושר הקדש סוף פ' תלוז (בה) ואחרי כהן פירוש שפירשו הראשונים ז"ל במאי דאחרת שש"ס אובעיא זעירא דמן חכריא כמ"ס בענייני בקונטרס עין זוהר מערכת זי"ן כס"ד:

(נז) הר"ן שמביא ארחות חיים יראה לי הצעיר שהוא רבינו נתנאל שכן אתה מוצא כמה זימני מפורש שם בארחות חיים ה"ר נתנאל. וכ"כ הרב כנה"ג י"ד ס' ש"ב הנהב"י שאינו הר"ן בר ראובן אך שם מסתפק מי הוא:

(נח) רבינו נתנאל גאון (עיין רבינו נתנאל הקדוש מקינון):

(נט) מהר"ר נתנאל ווייל אשכנזי מגזע הקדוש של מהר"י ווייל היה תלמידו וגיטו של הגאון מהר"א ברורא. והיה מדייני מו"ש כפראג ואח"ה. היה אב"ד ור"מ בקארלסרוי ושמ הרפים ספרו קרבן נתנאל על הרא"ש. ואחריו נדפס ספר נתיב חיים על א"ה ועל ק"ן צפ"ר גינע רמוזי. ואחריו מלא מקומו בב' הרב מהר"ר יודיה הנקרא מיהא והוא אב"ד דק"ק קארלסרוי:

(מ) הגאון כמהר"ר נתנאל מראכטו חיבר ספר תשובות וראיתים בכ"י. והיה מרבני מודונא הקדמונים כמ"ש בס' כנה רננים למהר"י קרמי בהקדמה ע"ש ולעיל מערכת יו"ד אות נ"ה. (עיין מ' יחיאל עראכטו):

(מא) רבינו נתנאל הקדוש מקינון הזכירו בספר הכלבו סימן קי"ד. ובדף ס"ד ע"א ס' נ"ט כתב הכלבו ועל זה כתב ה"ר נתנאל לחומרא וז"ל ועל עירובי תבשילין וכו': (נג)

ס.

סלימאן. ומהריב"ט שקיל וטרי בהדיה ויש בידי תשובה כ"י מהרב מכתבת ידו (בדין מורדת: א)

(ג) הגאון סיני בר בצלאל (עיין מהר"ל ד"ה נימוי כו'. ועיין סדר עולם זוטא נח"צ):

(ג) רבינו סעדיה בן רבינו בכור שור (עיין כסמ"ך ד"ה ר"ס חיבר שור וכו')::

רבינו

הנה מנחם ציון

(כב) ז"ל בנו הרב וכו' ומ"ס אנד"ק קארלסרופע שפת יתר הוא דכבר כ' ומלא מקומו. וה' ג"כ רב על כל מדינת כולן ע' נתיב חיים ה' שכת ס"ס נח"א:

(כג) עתוס' בילע ד"ג וכו' הרשב"א ח"ג ס"ג:

(כד) ועס"כ דפאה:

(כה) וס' נחוראי מלינו עוד גומן הסנהדרין ר"ה כ"ס וכן נימוי ר' וס' נכדות י"ג ונימוי סלמוראים מולין כ"ה:

(א) פ' ספרי דבי רב נח"צ:

מערכת

ס

גדרים

הגאון כי הגאון הוא בר יוסף (י) ובסוף דף קצ"ז כתב שנשתמש בתיבות כמו בספר האמונות שחיבר רב סעדיה הנ"ל. ובספר האמונות מי שאומר שהוא מרב סעדיה הוא מרב סעדיה גאון וכן בכ"י הנז' מפורש דמנין האותיות וכל הענין היה לרב סעדיה גאון:

רבינו סעדיה חיבר ספר הפדות והפורקן ונדפס ג' פעמים. והדפוסו עוד פעם רביעית הרב יעב"ץ. ועיין בסדר הדורות דף מ"ט ודף ג':

כתב ר"ת בהשובה הביאה הרב שבלי הלקט סי' י"א רבינו סעדיה שמפיו אנו חיים שמסר לנו סדר העבור. ובשבלי הלקט כ"י תשובת ר"ח הנז' הוא באורך: רבינו סעדיה גאון חיבר ספר התשובה (י) והעתיק ממנו בספר חסידים סימן תרי"ב וסימן תרי"ג ע"ש. וחיבר רב סעדיה ספר על מהרות ועל איסורי ביאה ושיטות בבות בגמרא וס' האמונות עי' בש"ק דף כ"ח:

רבינו סעדיה גאון. מלכד ספריו שרח המקרא והפדות והפורקן וס' האמונות וסוד העבור כתב פסקי דינין והלכות. ובפסקי מהר"ם ריקאנטי מביא הרבה מחידושי וסברות בדינין מרבינו סעדיה וכן בשבלי הלקט כ"י. ושרח המקרא שכתבתי הוא פירוש המקרא שהרגם החומש בלשון ערבי (ח) ואני ראיתי חמשה חימשי תורה בדפוס ישן שבעמוד א' נדפסה הפרשה בלשון הקודש ובעמוד אחד לשון ערבי כמו התרגום. וכן הראב"ע בפירושו בכמה דוכתי אומר תרגם הגאון

והוא

(ד) רבינו סעדיה גאון איל פיומי ב) כתב מהרמ"ו ז"ל שהיה משרש זיכרה עילאה דלרס משרש חוסי הארכי ור"פ נן יליד וכו'. והיה הגאון גדול בחכמה אשר לא ישא פנים וגדלה צעקת ריב"ה בינו ובין ראש גולה כאשר כתב רב שרירא גאון בתשובה (ג) ופירש התורה בערבי והוא בדפוס ישן נושן ומוכרים מפירושו הפוסקים. והריב"ש בתשו' סי' ל"ה כתב והגאון רב סעדיה בשרח התרגם אם הכבסי בנתר אן גסלת במפל ע"ש. וזוה נראה שפירש הנ"ך:

רב סעדיה גאון הגם שכתב איזה ספר על פי הפילוסופיא מ"מ היה בקי בעומק הקבלה. כ"כ מצרף לחכמה דף כ' ע"א ע"ש באורך: (ד)

רבינו סעדיה חיבר שיר במשקל על מנין אותיות שיש בתורה מאל"ף עד תי"ו וראיתו בדפוס ישן. ועוד ראיתו בכ"י ושם נאמר בכ"י דרך בדיחותא שאול שאל הגאון רבינו סעדיה לחייט אחד הבא אצלו כמה תפירות תפרה היום. והחייט השיבו מעלתו יאמר לי כמה אותיות יש בתורה. והגאון נצטער מאד על זה שמימיו לא שאלו אדם ולא ידע להשיב רק הפעם ההוא. ונצטער כמה ימים ולא ידע לבוין המנין עד שהשיב כסס ונח מלאך ונילה לו ושמח לבו על הבר מלך. ע"כ מצאתי בכ"י. הגם הלום ראיתי בספר טובות חכמה. דף קצ"ז שם הביא מנין האותיות לרב סעדיה והשיר שעשה. (ה) אך שם כתב שהוא רבינו סעדיה בן רבינו בכור שור וא"כ אינו

הגה מנחם ציון

(ב) הוא פיתוס אשר במלרים נולד ש' ד"א תשי"ב ז"ע לש"ז על הרב של"ר אד"ק פראג שכ' יודו' אשמונו מכל עס וכו' וכן הו"ר וכו' קן ותפלות וכו' הוא לרס"ג ומחובר על גזירות תתל"ו וכתבו לאומרה עכ"ל שאל תנא ע"ש ועוד דמולדתו במלרים ה"י ואח"כ נכלל במתא מחסיו. וזו הדין לו לאמר אשכנז:

(ג) הוא דוד הנשיא בן זכאי (ולו מה יקרו. דברי רמי כאל לי הרב החכם חוקר ואקובל ומהר"ם כ"י במסמס קסמ הסופר שהעיר ע"ד שה"ג המדב חייל אות ח' סי' ד' במש"ס וז"ל ושענינו כי רבינו דבש"ע אמר על הרב מו"ה חיים לאמר כי נשמתו ה"י מניין ריב"ז עכ"ל וזה לש"ג ידוע כי גדלה לעקת ריב"ה ביניהם ג"כ, ולפי"ז אפוא לא סר דבש"ע למשמעת ריב"ז, ואך בלי ספק כה אמר ישאל דבשמתו ה"י מניין דוד בן זכאי בר פלוגתי' דרבינו סעדיה וזאת ידוע דבש"ע אמר ע"ש דהוא מניין רס"ג ולפי"ז דבריו עולים יפה ועדות כש"ג התקדש חזיה מבוררת):

(ד) וז"ל לזה שהרי ח' פ"י ע"ס ילירה. וע"ס עברה מחמרות מ"ש עליו ניוון דבריו כס' האמונות נענין הגלגול ע"ש:

(ה) וע' בזה בס' מסורת המסורת ובס' מסורת סי' לתורה:

(ו) ואולי נכזר שור הוא כינוי ליוסף עש"ה ככור שזרו לדר לו וע"ד כינוי לזיב ליהודא חזו ואלף לננימן (במדינת אשכנז) וכן יקור לאפרים עש"ה הכן יקור לי אפרים:

(ז) והר"ה המדקדק הביא בספריו ס' האגרון וס' לשון העברית וס' הלכות לרס"ג ומקורב דפסס לו גם ס' התחיה ופדות ובגני' אוקספד מאלף ממנו כתי"י ס' ס' ילירה בלשון ערבי וסדר תפלות ופיוטים הולכות ודוים לכל השנה ואזהרות תרי"ג מלות המתחלת א"ב אוכלה וכו' (ועמ"ש עליו הראב"ע כפ' לקהלת) וסדר העבודה ליו"ב וכתבה"מ סוף ס' תפלה מאלף כ' שטוב לאומרה הוידו לרס"ג ככל השנה ע"ש:

(ח) וכ"כ הר"ן ר"ס כ"כ ע"ש ונח"י כרמכין קידושין כ"ג הביא סי' המתנות לרס"ג ע"ש:

מערכת

ס

נדרים

פב

הראב"ע מייית כמה זמני דברי הגאון
סתם. ושם בריש סי' נ' מזכיר בפירוש
רב סעדיה גאון:

(ה) **רב סעדיה** יש קצת תשובות
בסוף תשובות הרמב"ם שנדפסו
באמשטרדם שנת תקכ"ה והם לרב סעדיה
ג' דאנאן אחרון מסי' רכ"ה ואילך. והתשובה
כתבה בשנת רמ"ה. ומה שמוכיר שם החכם
הדיין ר' משה בר מיימון אינו הרמב"ם אך
אלו השמות רגילים הרבה במערב ויש
הוכחות רבות לזה והוא משפחת ג' דאנאן
ואין להאריך בדברים פשוטים. ובעל היכל
הקדש היה שמו הרמב"ם כמש"ל מערכת
ה"א (עיין היכל הקדש נח"צ). ומרן בב"ם
הלכות תפילין כתב דהיה הרמב"ם מעיר
קורדובה ע"ש דשמו ושם עירו כהרמב"ם:

(ו) **מהר"ר סעדיה בר דוד** זאראפה
תשובתו בס' זרע אנשים כ"י
סי' קל"ב והסכמת רבני המערב הקדמונים
על דבריו שם:

קונטרס אחרון.

(ה) **סבוראי** רבנן סבוראי. בס' הקנה
דף פ"א ע"ג הפליג בשבחים
והיו זכאין כ"כ שלא שכחו שום דבר
וכו' עיין שם:

והוא רבינו סעדיה כידוע. וכבר כתבתי
[לעיל] שמדברי הריב"ש משמע שתרנם
בערבי כל המקרא. ובס' האמונות והדעות
לרבינו סעדיה כתב שפי' כל המקרא.
ויתכן לסלכר התרנום בערבי הנז' חיבר
פירוש כמו כל מפרש. ובמקרא גדולה
נדפס פי' רבינו סעדיה על דניאל ט'
וקרוב הדבר שפירש כל המקרא בדרך
פירוש כמ"ש וכן בשבלי הלקט שכלת
דפ"ד הביא מפי' רבינו סעדיה גאון לס'
עזרא. ופירוש דברי הימים שבידינו נראה
קצת שהוא מתלמידי רבינו סעדיה לפי
מ"ש התוס' ביומא דף מ' סוף ע"א וכמו
שרמזתי בספרי הקטן שער יוסף דף ק"ד
ובח"א מערכת ש"ן אות ז' (ע' רש"י).
אמנם לפי סדר זמנים לא אפשר שהלמיד
רבינו סעדיה גאון יזכיר רש"י וסרביה
רבני צרפת שהוזכרו שם והגם שפירוש
תלמידי רבינו סעדיה באותו ענין נמצא
בפירוש זה שבידינו אינו ראייה. והפירוש
הוא מרב אחר קרוב לזמן רש"י שהוא
כתב ששמע מכן אחרתו של רבינו משה
הדרשן. ודוק כי קצרתיו:

רבינו סעדיה גאון היה מורע רבי חנינא
בן דוסא מבני שילה בן יהודה
והיה מעיר פיוס ממדינת מצרים והראב"ע
כשכותב גאון סתם אמרו רכוונתו על
רבינו סעדיה. והנה בריש בראשית

ע.

ז"ל על רש"י על החומש פשוט כ"י: ג)
רבינו עובדיה מברטנורא היא עיר ברומיניא.
ויש פשתנן הכתב ששלח רבינו עובדי'
מעה"ק ירושלים ת"ו לאביו וראיתי העתק
ממנה את שיש בה ידיעה בכל פרשת
העבור עובר ארח ועל מקראי"ה מבי
נפיק מבי מר אביו ער בואו לעה"ק ירושלים
ה"ו ובא דרך הארגנפילאנ"ו בים עד נא
אמון ומוכיר מקהל אליהו זכור לטוב אשר
בנא אמון הלך למצרים: ד)
ויספר

(ה) **רבינו עובדיה** מפרש הלכות קדוש
החדש להרמב"ם בשנת אחת
ומאה לאלף הששי:

(ז) **רבינו עובדיה** מפרש המשניות
תלמיד מהר"י קולון כמ"ש
בשרש ע'. וכתב הדרב"ן ח"א סי' ק"ח
שהיה ראש רבני ירושלים ת"י. א) וכתב
הרב נט פשוט דף פ"ו שהוא קבור
במערת שיפולי הר שאצל מי השילוח
בעה"ק ירושלים ת"י ב) וראיתי פ' ממנו

הגה מנחם ציון

ט) ויש מחסום אותו לר"ם בר נחמני שהי' כימי רבינו יקר אחרי רש"י ז"ל וע' מכאול למחזור קדושות להדו"ס ע"ש:
י) גם כזה הי' נקלה ר"ם בר מיימון חקן דאנאן:
א) וז"ל שם וכל חכמי צרפת ספרד ואשכנז הי' יושביה כסופים לו וזה מ' שנה שיתבקש ליש"מ עכ"ל:
ב) אלא קבר רבינו המדני שי' ר"ן עתו"ט סוף כלאים ושו"ת הלג"ח בקונטרס הסמיכה:
ג) נדפס בלייזאנרס ש' תק"ע כסם עמר נקא ומאז ועד היום נדפס ליוזב פערמיס ועל ה' מגלות (וויניצא
סמ"ו) גם ת"י ס' מקרא קודש קבלה כוכב נשנע מוסר ועשו"ת מהר"י ב"ר סי' ג"ה (עשפתי' וסמ"ד):
ד) ונדפס זה לא כדור:

ויספר לאביו כי היה ספר עזרא במלרים הישנה גורא מחד ובה אורח אחד מעטרי ונתן שחד לשם בית הכנסת ולקח הס"ת מהתיק והולכיו דרך איש בלב ים וכפוס"ר עמד עליו נחשוש של ים גלי עמיקתא ומסתרתא וסתרוה לספינתא ואיש יהודי עב"ע ביקריה הס"ת עמו וכל אשר לו תרומות יכסיומו וכל ההולכים עמו וכל רכושם ירה בים. ושם בית הכנסת שנתן סית מת בתוך השנה ולא שאל שם כי אם התיק. והאריך לספר מים סוף ובר סיני ובה דרך המדבר עד עזה. אף הוא ראה בית שהפיל משמון בכחו ויבא עד חצרון והכיר מכתון מערת המכפלה. והן כל יקר ראתה עינו בדרך אפרת מלכת קבורת רחל אמו ע"ה ובה לירושלים עה"ק וגם היום בחדשנה ארץ ובה חלב ודבש. ואספ"א דמגילתא יבנה דברו ודבר דבר על לב אביו כ"ו וכל זה היה בשנת רמית ולא רמית לחיוב פסגין סדק כיא עינו זה של ספר עזרא שהוא לחיוב פסגין ובהיותו בדרך מלרים הייתי בק"ק של מלרים ויבנה ובמקום גבוה שאין היר בולטת אימרים שם ס' עזרא וזה המקום נראה שהיה בו פתח וסתמורו והמון העם אימרים שמי שיגע בכפר הקדוש מסתכן למוות בלוחה שנה או חדש לכן סתמו הפתח. ומתמים אלאו בלחיא ששמו עשירו הספר מלרס ולינו. ושמה בראותי דברי רבנו עובדיה הנאי:

ואחר זמן רב ראיתי בחומש גנפס עם ס' החינוך ודברו ענין בלתי ידוע ויהי יום ה' הגדול מ' מנחם מן הסיו"ר וס' הביא שנאמר כתוב בהרמב"ם ס' חומש מנה מס' הידוע במלרים שהיה בירושלים יומות התנאים והנא למלרים. ואח"כ שמע שנמלכות בורגוניה היה ס"ת שכתב די הקדש עזרא הסופר מהיר הכתן הגדול והכל הרמנים שם ומלא כל פרשיות פתוחות וסתומות מכוונות למע שהתיק מהכ"ס במלרים וכתב הרמנים ובמחתי מחד וקבלתי לעשות יום משנה ובמחתי ביום ההוא כל שנה ושנה הוא כ"ה לירח יור. וטרחתי לכבוד יורי העתקתי מן הספר ההוא כל הפרות ותרבות ותיבות גדולות וקטנות ומשונות ומסוככות כדי לעשות ספר תורת ה' בלי חיסור ויתור. והסובי לחדתתי כתבתי תורת אליהו דבר וממני הכל מעתיקים. עכ"ל הרמב"ם שהביא שם בקדור.

וכמה הולכת גברותא אלו לומדים מנועם שיה כסף כבאר לשון לדיק. כי כל הלשון הם דברי הרמנים עלמו אלא שאני שנית קאת אב שישפס. זה יא ראשונה שכתב הרמב"ם עזרא סופר מהיר הכתן הגדול מוכח שערך היה כהן גדול. וכ"כ בהקדמתו לחבורו משנה תורם שמשון הלדיק היה כהן גדול אחר עזרא ומשמע דהיה עזרא כ"ג. ואמנם ר"ל חתית חתית והביאו שרש"י בריש פירושם לאבות אמרו דעזרא לא היה כ"ג וכן מוכחי קרא. ומאשיהו אני הדל כפתח עינים בשם" פרה דף ז"ב כתבתי דלפטר לידחק דמ"ש הרעכים בהקדמתו וגיבו עובדיה בריש פ' אבות שמשון הלדיק היה כ"ג אחר עזרא אין רמזם דעזרא היה כ"ג רק לבית דעזרא הראש כתבו שמשון הלדיק היה אחריה ע"ש. ופתח בגלגול גלגול דברי הרמנים הללו דכסא מלא קחמר דעזרא סופר מהיר הכתן הגדול נראה דמ"ש בהקדמתו הדברים כפשתן דעזרא

כ"ג ושמשון הלדיק היה כ"ג אחר עזרא. ולא נחיש למדע חתית דהרמב"ם ודאי מלא לרז"ל דיש מי שסובר דעזרא היה כ"ג ועליו סמך וכתביו גריר רבנו עובדיה. וזאת שנית דנענין הפרשיות פתוחות וסתומות מלבד מ"ש בחבור העתיק מס' שכתב כן אשר כן מלא כס"ת שכתב עזרא הסופר מאביו כספת הגדולה וראויה שתתן תורה על ידו. וכן לזה רבנו הארי"ו ז"ל להר"מ רומי הסופר שיכתוב לו ס"ת על פי הרמב"ם. ועוד נה שלישיה כי עש"ו תלות דעתנו בהרשגה הרב מהר"ם די לונגו וז"ל בריש ספרו היקר אור תורה בזהג כהן אשר כללו יא לא כת קול כן אשר וכן נפתלי הלכה כהן אשר ולא כהן נפתלי ע"ה. (ה) ולפי האמור הא עדיפא מכת קול דר' רבנא השיב לא בשמים היא. אבל כפועל נראה בעליל ספר הקדוש מיד עזרא הסופר שהוא מכון לדעת כן אשר. ודברי כן אשר אשרנוה וקיימנוה מפי כתב גדול אדונינו עזרא הסופר:

ואת רב"ע מ"ש בקבל יום משנה ובמחתי ביום ההוא לעשות ככל שנה. ויש קית סיוע לסברת מהר"ם אלבקר כתבו" סיון מיט דעיר בקבלו לעשות פורים ביום הנעשה להם חייבין לעשות. והרב פר"ח סימן תל"ו דחה דבריו דק"ל בעלמא מגילת תענית. והוא מהגב בעשות ע"ש בלוקר. והרי אני התעודה הרמב"ם שקבל לעשות יום משנה ובמחתי ככל שנה. ומוכרח דסיל דמאי בעלמא מגילת תענית היינו דווקא לרבים כלומר לכל ישראל אבל יחיד או קהל מעיר אחת לא. והוא עיד מ"ש מורנו הרב מהר"א יתחקי' והרב מופת הדור מהר"א במקדלי קדש ע"ה. וכבר הכרעתי כן אני הדיוע כמהר"ם אלבקר מדברי הרמנים שהביא ספר התנאים שקבל עליו ועל זרעו עד סוף הדיוות י"ט ביום שנה מן היום וכו' ומ"ש בעניות' כקונטרס כסא דוד דף ל' ע"ה בלוקר:

ולמנו מתוך הדברים דסית שיה במלרים הישנה לא היה ספר עזרא רק ספר כן אשר. ואמנם לא אחזק לי ספק אם זה שנאמר כתוב על שם הרמנים שהביא מהר"ר מנחם מן הנוכח הוא אחת שהיה בחבור כהל ס"ת היל"ל ס"ת שכתב הוא כספר עזרא ולא לתלות בס' שכתב כן אשר. ואפילו תאמר שכתב החבור קודם היל"ל לכתוב אח"כ שם ס' אח"כ לא יחזק בחבור אחרות משונות ומסוככות אחר כי כל יקר ראתה עינו ס"ת שכתב עזרא הסופר. ואפילו שכתב דארת אחרות משונות ומסוככות הוא למועז בעלמא ולא לעבד. היה לדיק לכתוב כל אשר מלא ורעה בספר עזרא ויכתוב דהוא סלסול סופרים. ויש לדחות דזה שאלא ס"ת של עזרא היה אחר שכתב נתפסע החבור ככמה עיירות:

ואגב אומר שיש כותל לוחות עינים לפני כניסת ההיכל וכתוב על הלוחות בלתיית מרובעות וטרחתי עד ששנית האותיות. ותורף הדברים לבקר גביר א' שפסא ההיכל בשנת אלף כס"א לשטרות שהוא כמו ד' אלפים תתע"ה ו) וזה שנה שקבעו הלוחות הללו. אבל קבלה ביום ששנית הכנסת הוא קדמון מלא מלא:

(ג) הרב עובדיה ספורנו (עיין פי' התורה בח"ב) ז)

בהר"ר

הגה מנחם ציון

(ה) הוא ר' אהרן בן משה משנת אשר. ור' משה בן דוד משנת נפתלי ונקראו ג"כ בין בעלי המסורת בשם מערכת' ומדויחתי (פ' סנה' ש"ן כסוף הס'):

(ו) ולפי"ד המחבר דמנין השפעת המחל ג"ל כאן תת"ח ולא תת"ח. וע"ל אות מ' ק"ן:
(ז) עש"ו אורח ר"ם קמ"ו מ"ש בשם שו"ת הר"ם ספורנו ועמ"ס כהנ"ק כדורש של המסכתות וז"ל ובהיותי כבהמ"ד של הר"ם ספורנו וז"ל בנולדתי לראיתי במכתביו וחדיושו אלה הדברים וכו' ע"ה גם הביאו ממנו ס' אות ה' אור העינים (כולל האבות המינים) וס' משפט לך ע"ה:

מערכת ע גדולים פג

(יד) ר"ע (ר' עזריה) מאדומים (עיין
הרב שמעון חשכניז : יא)

(עו) **מהר"ר עזריה יהושע** הלמברג
מהר"ח"ש בר פלוגתיה
דמהר"י איסקא לא נרפסו חבוריו אך
יש לו קצת תשובות בספרי האחרונים
וקצת חידושי מביא הרב בנה"ג. ויש
לו הרבה תשובות בכל תורת חיים למהר"ח"ש
רבו בנ' חלקים ורוב מהר"ח"ש שקול וטור
בחדוה. ורוב בנה"ג היו לו תהיות על
הטורים בכ"מ ממנו ומיית להו ושקול וטור.
וזה אהוב מאדן מהר"ר עזריה בנ'
עם הרב מהר"ש קארן ו"ל בנו של מרן
ו"ל בכ"מ"ש בשם הגדולים מערכת טורן
אית כ"ז, ע' מ' שלמה קארן וכ"מ מווינא):

(עו) **מדר"ר עזריה פינו מרגני**
וויניציא חובר גדולי
החומה שנת אבק"ש וס' בניה לעתים
והובר יש"ת ורא נפסס, וראיתי בחד
קנ"ה אשר קנ"ן הרמ"ו מזכיר ומאריך
בשבחי הרב בלשון חשן הזהב
(וההדר"ם: יב)

מהר"ר עזריה פינו נתבקש ביישיבה של מעלה ישנת הת"ז כמ"ש הרמ"ז בהקדמתו לס' בינה לעתים (ג) ועיין לעיל. והיה סופר מהיר וכוונת ס"ת כתיבה תמה ואני ראיתי ס"ת מכ"י הקדושה כתיבה מוהרת מאוד וס"ת מוכיחה שזה לע"ע סד גדול; (ד)

(י) מהר"ר עזריה בר שמועון הוא בעל ההגהות שבספר אסור והתר הארוך בגליון (ט) ובסוף הס' ואינם מהרב המחבר ס' אסור והתר הארוך וב"כ הרב חוות יאיר ז"ל ס' ע"ו כמ"ש

בשה"ג

(ד) **מהר"ר עוזר** אב"ד דקלמינשוב חיבר
על ר' טורים וקרא שם הספר
אבן העוזר. ובסגנון ארץ אמשיטרדם
שנרשמו שנת תק"ג נרשמו איזה חידושים
ממנו. גם בש"ל באר היטב דפוס פרוס
הוזכר איזה חידושים מהרב ז"ל ועיר שם.
ונרשם קצת על הש"ס ושמי אבן העוזר
(ה"ב)

(ב) מהר"ר עוזר משלעזיא הוא רבו של הרב תרומת הדין ז"ל (פ' מסע"א):

(י) **רבינו עזרא** ורבינו עזריאל הלמדי
רבינו יצחק בן הראב"ד רבינו
של הרמב"ן בקבלה כ"ב מהרה"י זצ"ל.
ורבינו עזרא הלוי ב"ר שמואל ד'
כ"ה ה"ר עזרא הלוי: (ה)

(1) מהר"ר עזרא מלכי (טי"ן מלכי
צדקס צח"ב) : 2)

(ס) **רבינו עזריאל** בשיטה מקובצת
נהג מינה פירושו ייחוסו
בכולא מסכתא י

(ט) רבינו עזריאל שייך רבינו שמואל:

(ג) מדר"ר עזריאל דיינא א' מרבני
איטליא הקדמונים חיבר שני
חלקים שו"ת וראיתם בב"י:

(י"א) מדר"ר עזריאל טראבנטו (שי'
מ' יחיאל טראבנטו):

(יב) **מזהר"ר עזריאל** בכ"ז מאיר סג"ל
השיבתי הובאה בתורת חיים
למהרש"ש ח"ב סי' יו"ד והרב מהרש"ש
מותב עליו :

(ג) רבינו עזריאל בר נתן מביא תשובתו בפסקו מחר"ם ריקאנטי סי' מ"ו:

הגה מנחם ציון

(ח) חי' פי' על זה"ב ע"ד הכתה ורוב דבריו הובאו בסי' מגדל דוד להרדב"ו:

(ט) מרביץ לפתו ורח"ל אבד"ק רודיס ובמ"ד תקכ"ח: באולם דמשרתי וכו' וחתא עליהו רבינו עזריאל ע"ש:
(י) ובה"ל בול ב' ב' בזה"ל משתי פנים כד"ל בזה"ל כחול נמשכות ועש"י עליו הארון מהד"ל כספרו בלר
(יא) וזלד כמחשבות רע"י ופסד חמוד כסליו בל"ח כחול נמשכות ועש"י עליו הארון מהד"ל כספרו בלר
הגולה בוף בלר ב"י וכן הגאון בכו"ת פאילת יעב"ץ ח"א ל"ג ע"ש ומרן הכ"י גזר כהסכתא הד"ס
לארץ ורה"ל גאליהו ומשני ב"ס מחור עינים והארון מכל גבול יבדלאל ובאין לו תיקון אלא ביהמה ע"ש כמנהג
כמה דברים מקבלת ארון כפי הארזים ויהיה ופסח ב' יתרע ביהמה ע"ש (הנה ש"ץ בכוף סב'):
(יב) ב"א ורלה מ"ש כנאמו בהקדמת ס' גדולי תרומה דכחברד ספרו ל"ה לו כתיבו ב"א איוס מככות מהס"ס
ואם אולי המלא תחלה איוס ביהמה לא יתלבן לו בהסדרון רק על ההסדרון הספרים ע"ש ומעתה ארץ י"ס
ותחלה כמנה דברים חפסו ביהמה ח"י ח"י ע"ש:

(יג) א' אדר בעיר רוויגא:

(ד) ובשמינת דב"ש סי"ח כ"כ על נכדו ע"ש;

(פרו) ובסקדמה שם חותם א"ע עזרי' זיסקינד מפונוא :

גדולים

ע

מערכת

- (יט) **ר' עמנואל** ממשפחת הצפרוני (עיין צאלרופ ופירוש נח"צ נקו"א: יח)
 (כ) **מהר"ר עמרם אפרתי** שקיל ומרי ושואל מהרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סימן קכ"ח:
 (כא) **רב עמרם בר ששנא** (יט) (עי' סדר רב עמרם נח"ב):
 (כב) **מהר"ר עקיבא** (עיין פי שנים נח"ב: כ)
 (כג) **מהר"ר עקיבא טרעני** (עיין מעין גנים נח"ב):

בשה"ג ח"ב מערכת אל"ף אות ל"ג ע"ש (עי' אסור והסר נח"ב):

(יח) **מהר"ר עמנואל חי ריקי** ולה"ה טו) חיבר משנת חסידים. אדרת אליהו. חושב מחשבות. מעשה חושב. יושר לבב. חזה ציון. הון עשיר. יו) והיה כמה שנים בעה"ק ירושלים ת"ו. ובהקדמת חזה ציון מזכיר גלגולי ישוביו. ושמועתי שהיה עשרים ושנים שנים כל ימי החול בתענית ומתנהג בחסידות וקדושה:

פ.

- ובשבלי הלקט ושארי מחברים. ובשבלי הלקט זימנין כותב רב פלמלי נאון ראש ישיבה. (לפי הנראה הוא הגו' לפני זה: ג)
 (ו) **רבי פנחס** דיין אלכסנדריא (עיין הראב"ד הגוי ד"ה ובענין זה וכו') (ד)
 (ז) **מהר"ר פנחס** הרב המחבר הלכה ברורה על א"ח וכתב שם שחיבר על כל ד' טורים, והוא חתנו של הג' מהר"ר יוסף שמואל אב"ד מפפ"ד מ: ה)
 (ח) **מהר"ר פנחס** (עיין ברית שלום נח"ב: ו)

מהר"ר

- (א) **מהר"ר פארק** (עי' מ' ולק): א)
 (ב) **רבינו פורת** הוזכר בתוס' ובפרט בשבת והוא בן רשב"ם רבינו יוסף וקרו ליה הכי על שם פורת יוסף: ב)
 (ג) **רבינו פטר** אחד מרבותינו בעלי התוס' בזמן רבינו תם:
 (ד) **רב פרמיו נאון** חיבר הלכות • ברוב התלמוד כ"ב בספר ישן נושן בכ"י:
 (ה) **רב פרמיו בר יעקב נאון** מביא מתשובותיו בשערי צדק

הנה מנחם ציון

- (א) ומתוך ספריו נראה דה"י נקרא רפאל עמנואל חי ריקי וממ"ש בנו בהקדמת סי' חזה ציון דאביו להכריע על קדיה על הדבר בשבוע מליוולאנא ירושלמית וכן נ"ה שנה ה"י וקדבריו על שפת הנחל ואחר ששה ימים הוליכוהו ממדינת לעיר גיטא ונקבר שם ו' אדר והקדוש הוא ראש את כ"ו מתחלה בחלוש ע"ש:
 (ב) ונרשימת הרב מוהרנ"ד ז"ל נמלא ממנו ככ"י קונטרס מכת בכורות נגד ס' חסופות יכירי קייר בענין הגנון של ברכת כהנים:
 (ג) נולד כדומה ה"א ז"א וחי שבעים שנה וחי' סי' פה"ת, משלי, תלים וישע"י וס' תופת העדן (עסה"ד):
 (ד) ר"מ דמתא מחסית ד"א תרי"ח ועשו"ת הרשב"ם סמי"ט:
 (ה) ומספרו שם נראה דה"י נקרא שמעון עקיבא בער, וחי' ג"כ ס' עבודת הכורא סי' התפלה ע"ד הקבלה (ע' שפת"י וסה"ד):
 (א) וכבר הזכירו לעיל זה שתי פעמים ושני כתובים הנאים כאחד (כחות ו' ו' וזאת ו"ד ע"ד) ועתה בא הכתיב השלישי וז"ע על המסדר בן יעקב א"ס מתקיימת הדבר בשנים למה פרט לך בבלה, ובעת כחתי להעיר ע"ד המח' לעיל (אות ו"ד ע"ד) שכן דהר"ב הכ"ח מכנהו מהר"ר (מה"ר ולק כהן) והנהלת זני מכנהו רפ"ך (ר' פלק כהן) וכן נעלם מהר"ב גע פשוט ע"ש והתחלף הוא מכת המקומות למולאיהם כידוע עכ"ל ונעלם ממנו דכן מליני והסמ"ע בעלמא ה"י חותם א"ע פס"ס ולק בהסכמתו ע"ס מונח הוי"ב (באסילאח ש"ב) לר"ש כ"ד מרדכי וכוה"ל יהושע בל"א מו"ה אלכסנדר מנזע כהונה, ולק כהן יכוה, ובהסכמתו ע"ס קלור נחלת אבות אלכסנדר (לובלין ש"ס) חותם א"ע יהושע בן לא"ה מו"ה אלכסנדר מנזע כהונה, פלק כהן יכוה ע"ש, ועוד דגם המחבר הביא לעיל (אות ו' ו') בשם התו"ע דמכנהו פס"ס בשם ולק ופס"ס בשם פלק ולפ"ו ח"ן לומר מכת המקומות למולאיהם:
 (ב) ועיל אות ו"ד קע"ו ומ"ש המחבר כאן שה"ן בן הרשב"ם נמשך אחר ס' היוחסין ואולם לפמ"ש תוס' שבת סי' נ"ה ס' ורפ"א ויראים ק"ב ותניא ית' יותר נראה דה"י רק תלמידו ע"ש ובהנה לית מן על הראב"י:
 (ג) ובאגרת רש"י א"י בר. מר רב אב"י וכו' בפומבדיתא ש' ד"א תרי"ב (וע' כהנה כ"י):
 (ד) הובא בשו"ת הרמב"ם סי' ק"מ בכבוד גדול ע"ש:
 (ה) וכו' מכונה בשם ר"פ כ"ד שמעון וואלף אויערבאך (ומ"ס כס"ס"ד שמעון וואלף ע"ס הוא) וכו' חד מהר"ר דפ"ק קראקא:
 (ו) והוא ר"פ במיה פילטא אבדיק וואלדאווי (ושמ"ך בן מ"ג שנים ו"ד אדר תכ"ג):

פר

נדולים

פ

מערכת

(יג) **רבינו פרחיה בר נסים** בסוף האלף החמישי חיבר חידושים על הש"ס. הוזכר ברש"י מעשה רוקח בחדושי הראשונים הנדפסים שם בהחלת הספר:
(יד) **רבינו פריץ** סבלי התוספות. וראיתי הוס' רבינו פריץ כ"י לכמה מסכתות והוא תלמיד רבינו שמואל מאיבורא:
(טו) **רבינו פריץ** רבו של הריב"ש וגם הר"ן בהשוכה פליג ליה יקרא: ט)
(טז) **מהר"ר פריץ** (עי' פאר הלכה נח"צ):

(ט) **מהר"ר פנחס הכהן** הובאה תשובה עם שאר רבני אינדייני בפני משה ח"ב סימן ז':
(י) **רבינו פנחס הלוי** אחיו של הרא"ה רב מובהק וכתב חידושים על ההלמוד והריב"ש אבן חירושיו מזכירו בכבוד גדול והיה אח לרבו: י)
(יא) **מהר"ר פנחס הלוי הורוויץ** (עי' מור"ס איסלס. ועיי' פירוש הלכות גמין נח"צ: ח)
(יב) **מהר"ר פנחס עניו** (עי' נעמה פנחס נח"צ):

צ.

וכל אדם חזו בהשוכה הגאון הנזכר כי עצם בכחו משנתו סדורה בשפה ברורה וסברה ישרה כאד. ושמעתי מוקני שער שהיה אוצר הרב הגדול מהר"ר זאבי ז"ל כי בהיותו הרב ז"ל בקושטנדינא בשליחות מצוה בשנת המ"ה ובא הגאון מהר"ר צבי לקושטנדינא והיה רך בשנים מאד והרעיש העולם אז נבהלו לפי מעוט השנים כי גדל מאד בבקאות וחריפות ישר אכתי והא חזי כמה תקף חיליה דאילנא:

(ג) **מהר"ר צבי סג"ל הורוויץ** אב"ד רג' גלילות דמדינת זאבוט בן הגאון מהר"ר יהושע משה אהרן אחי הגאון מהר"ר חיים הייקא אב"ד דק"ק הוראדנא חיבר ספר גאון צבי קצת שו"ת וחידושי גפ"ת ונדפס בפראג שנת תצ"ז: ושם

(ה) **מהר"ר צבי** אב"ד דק"ק אליק חיבר עטרת צבי על ש"ע ח"מ ונדפס שנת הפ"ב וס' בית לחם יהודה על יורה דעה: א)
(ז) **מהר"ר צבי אשכנזי** מופת הדור ב) הוא הג' הכפורסם בן בתו של הגאון שער אפרים חיבר שו"ת והגרות בט"ו ח"מ וחבוריו אחרים לא נדפסו. ובנו הוא הרב הגאון יעב"ץ שחיבר ספרים הרבה וכלבד אשר הדפים הוא ז"ל עוד יש לו הרבה כאד לפי מ"ש בספריו. ובני בנה הגאון מהר"ר צבי הנז' היו הגאון מהר"ר שאול ז"ל אב"ד קק"א באמשטרדם והגאון מהר"ר הירש הי"ו אב"ד דק"ק ברלין ושמעתי שיש להם משפחה גדולה בפולין מרבנים ומקצינים.

הנה מנחם ציון

ז) וע' מ"מ פ"ה מה' עירובין ה' ש"כ ור' פנחס הלוי באזהרות כ' ע"ב:
ח) גיטו של הכמ"א והי' מופלג מאוד בוקקו ונכבדא אב"ד ק"ק סולדא ואח"כ אפילאנט כפראג וכל לימודו הי' כהר"א ופסקיו ממנו כללו ניתן מכיני ונשי' ת"י עוד הי' בחיים חיותו עב"ת חו"י קכ"ג וכו' הכמ"א רס"א וסמ"ט, והרב המקובל מוכר"י סרוק כשהי' בפ"ק קראקא ונאח זכות ר"פ אחר עליו דכשתו מר"פ בן יאיר הוא ואולם ממ"ס השליה דכ"ט ז"ל שמעתי מר"פ סג"ל ז"ל וכו' ע"ב נראה להדיא דנשי' ר"פ הלוי הי' דהכי השליה נפטר עוד בש' ש"ך, והאשל הגדול הראש ומנהיג הישיב הזקן מו"ס פנחס סג"ל כהנ"ר שכל נפטר פה קראקא י"ז טבת שפ"ח (פ"ק הכ"ק דפ"ק) ואשתו היא רבנית מרים אמות משה ואהרן (ע"ל מ' ז"ב) ונכ"ס סה"ד כ' הג"מ פנחס תלמידו של הסמ"ע הי' בקי בכל הש"ס והר"א ש"ס לא נשמע כמוס וספדו אותו למד"א יום כמו על מעש"ה ועב"ת איתן באורתי בק"א פ יתרו:

ט) ועמ"כ אות ת' ס"ק:
א) וקרא שם ס"ס בית לחם יהודה ע"ש הגביר מוכר"י זינבהיים על סה"י מחזיקו על שנתו שיוכל לגמור חיבורו ומניין בירושלים ועל מלכתיו נחת רק לני הירש כהמ"ס בית לחם יהודה, ותו לא מדי:
ב) כהג"מ יעקב ז"ק (תלמיד הר"י מלובלין אבי הג"מ הפסל) כמ"ס בנימין זאב ז"ל נולד במדינת מעהרן על כרכי אביו חתן הגאון בעל ש"א אשר נקרא שם לעיר בודין (אשפן) לאכ"ד ולמד שם עם נכדו, ואח"כ שלחו לסלובניקו ללמוד אלל הר"א קובו ונשא בת פס"ר מופלג מבדוין וכאשר בא העיר במלוד ותכא כדור אש ותבע בנית הח"ץ ויך את הכית לרסיסים ואשתו וגם הילדה נהרגו והוא כחמלת'ד עליו נמלט ויהי לגס ונתקבל לאכ"ד

גדולים

הוא ממשפחת העניים העניים. ו"ח" הנ"ל
אינו ערוגות ושבלים כמו הח"א אך הוא
עק"ב סימנים בדיני אסור והתר ושא"ר
דינים. ויש בו הרבה תשובות מהראשונים
דמייתי להו הרב המחבר. והוא שק"ל
מטרי טובא עם רבינו אביגדור. ויש הרבה
תשובות לרש"י בכלל ובתשובה אחת לרש"י
כתוב שהיה על ערש דיו ולא עזר כח
לכתוב וקרא לבתו לכתוב התשובה ההיא
והיא בדין עמוק מא"י ח' גם יש שם
תשובות רבינו גרשום בר יהודה מאור
הגולה. ורבינו אביגדור הנזכר חותם
אביגדור בב"ר אליהו הכהן. וגם ראיתי
ששואל שאלות מרבינו מאיר בר ברוך
מרוטנבורג ומשיב לו מהר"ם בכבוד גדול
והוא חזר להשיבו ומקשה על כל דבריו
(ועיין בס' דרך המלך דף ק"ד). וב' ספרים
אלו היו ביד מהר"ם די לינאנז כמו שהביא
דבריו בס' קורא הדורות דף כ"א ע"א
ע"ש. ומהאי דשק"ל וטרי עם מהר"ם בר
ברוך וכותבים זה לזה והוא בסוף שכלי
הלקט ח"ב נתברר דמ"ש בשבלי הלקט
ח"א וגם בח"ב רבינו מאיר וצ"ל אינו
מהר"ם בר ברוך. וכמדומה שראיתי שרבו
היה נקרא רבינו מאיר דהיינו א' מרבותיו;
רבינו צדקיה ברבי אברהם הרופא ממשפחת
העניים חיבר שבלי הלקט ב' חלקים
כנ"ל ויש לו הגהות בנמוקי החומש לרבינו
ישעיה. ורבו היה, רבינו מאיר ואינו מהר"ם
בר ברוך כמ"ש במ"א (עיין לעיל) וגם
רבו היה קרובו רבינו יהודה בר בנימין
הרופא ועליו כותב בשבלי הלקט מורי
יעלה. ט' ושם מזכיר אחיו מהר"ם בנימין
וקרובו

ושם בהקדמת נכד הגאון המהביר הוא הרב מהר"ר
דוד בער מעתיק קצת חלומות שהיו להגאון זקנו המהביר
שהיו אומרים לו מן השמים כמה תקונים ועינים ע"י
איש זקן עוטה מעיל הנראה אליו ע"י ותראה נפלאות.

ועוד חיבר הרב ס' אספקלריא המאירה
פי' על הזהר ונדפס מצורף עם כמה
חידושים ממנו שהביא המסדר ע"ש:

(ד) מדר"ר (צבי) הרב חב הישר (ג)
(עין מה' שמואל קאדימבור):

(ה) **מהר"ר צבי מבראקא** (עיין
הנהגות סניב שו"צ צח"ב: ד)

(1) **מהר"ר צבי** (ה) תלמיד הרב ביה
חדש חיבר נחלת צבי ועשרה
צבי על ש"ע א"ח ונחלת צבי על א"ה.
וישל א"ח נדפס שנת ת"ו, ושל א"ה שנת
הכ"א :

(ז) **רבינו צדוק** חיבר הידושים על התלמוד הזכירו הרדב"ז

(ח) מהר"ר צדקה הוציץ ז"ל מרבני ארם צובה ומזכירו בס' ריח שדה ואח"כ היה רב בבגדד:

(ט) רבינו צדקיה בר אברהם הרופא
חיבר שבלי הלקט. וראיתי

השכלי הלקט בכ"י מסודר בערוגות ושבליס וזהו הנדפס הוא קצור ממנו ושני סדרו. ושוב שבלי הלקט המודפס יש בו קב"א ובשבלי הסמינים הלקט כ"י יש בו שע"ב ושמינים שב"ע שבלים הטיבות, ו בספר ישיש הלכות אבל מילה ציצית והפולין ועתה ראויה שכלי הלקט ח"ב בב"י ובתיב בשלם

הלקט כ"י שרבונו צדקיה הרופא המחבר

הגה מנחם ציון

בענין שארתי (סעדי'עוועל מדינת באלטיען) וואס"ל נאך בת הגמ' מאלס זענן ייזעק מירלס ארדיק האבער
 (פאר"ט אכן הכנס) וועלל מקומו במה אר"כ עד שנקרא לארדיק אר"כ ובני פת"ד עקק מקומו (ובשכיל מלחמת
 מלחמה) און במה ע"ן ע"י דרכי יחזק"ל אלא לארדיק וסעס"ל זכר החיים) וועלל לעבוע ובמ"ך ב' א"יר
 פת"ע"ל בן ח"ן ענה. (ג) הנה י"ד כסוף חס"ל (ג) וכבר הוזכר לעיל אות ה' ו' א"ל
 (ד) ובמקום ה"ח"ל פת"ק תשוב בזה ואלו נבמת האלוק הכ"ד זני בר' יעקב באשעיס (הוא שם נקבה) וזללה"ה
 ה"י חזן משהל הוקע ובו"ב ופשה ח"י על השוי"ב ויקור נפסד יוס"ל כ"ח מלחשון גש"ן, (וע' הגה ש"ן
 כסוף חס"ל ב' צריכות)

[illegible]

(ח) והוא ד"ת מאיסור והיתר ואולי ז"ל מאוד :
(ט) וכ"ה בכלל ל"ה מורי הזקן רבינו יעקב ו"ל פ"ט ואולי קרובו מה"ר בנימין שמוכר שם הוא הר' בנימין ב"ר יצחק ממעמקת הענו"ש שחי' פ' עזרא ונחמיה שד"ס בברלין (תרנ"ו) בקונטרס קצן על יד ח"ו :

מערכת

ז

גדולים

פה

(יג) **מהר"ר צמח צרפתי** רב גדול מרבני הונגריה בדורות שלפניו והיה כותב בגליוני הש"ס והפוסקים וקצה חייו בירושלים נדפסו משמו בספר בני יוסף הנדפס מחדש. ובח"ב מערכת ז' אות י"ט יב) (עיין זרע ויחזק נח"כ) כהבתי קצה משבחיו :

(יד) **מהר"ר צמח** בן בנו של הרשב"ץ ואחיו מהר"ש חיברו יבין ובעומשו"ת ומרן והרב המבי"ט זכרוהו: יג) רב צמח. מכא דבריו בס' רבינו ירוחם. וראה זה חרש דאחר החקירה וההתבוננות נראה לי ההדיוט שזהו גליון שכתבו מבחיץ וכונתם על תשובת יבין ובעז נכד הרשב"ץ כמ"ש בעניותי בספרי הקטן פתח עינים פ"ו דחולין ע"ש בארך שרשן של דברים. ועתה ראיתי ברבינו ירוחם חלק אדם נתיב ב"ח דף רל"ה ע"ד שכתוב שם כתב הר"ש בן הרשב"ץ והוא לשון הרשב"ש בתשובותיו סימן רי"ד אות באוה. ורבינו ירוחם קדם הרבה שהיה תלמיד הרא"ש ז"ל. וזה עד מהר כמו שאמרתי שהוא איזה הגהה והכניסה בפנים. והרואה סוכר כי רבינו ירוחם היה אחר הרשב"ש ומביא דבריו. ואין הדבר בן. וזה הערה דהמצא ימצא בספרים הקדמונים שהיו בכ"י אצל החכמים והחכם כתב בגליון איזה דין או חדוש ואחר כמה שנים כשהרפיוס הספר הדפוסו הגליון בפנים. וכזה אירע גם בתלמוד הקדוש וכמ"ש רבינו בצלאל. ומעין דוגמא אירע במעתיקי התשובות הרבנים דרואים פסקים בלי התימות וכיתובים וחיתומים שם הרב המחבר. וכן עשו בס' אבקת רובל בס' ט"ו שחתמו בסוף התשובה שם מרן הקדוש * והוא תשובת הרב מהר"י קורקוס ששלחה למרן לכתוב עליה ולא איסתיעא מילתא ונשארה התשובה שם וכמ"ש במערכת יו"ד (עיין מהר"י קורקוס). ואנני

(*) ובע"ז סי' י"ח כתב וז"ל: זה כתבתי אנכי שיעטא מגלי דאורייתא. ואין האמת כן שאין חתומה בתשובה זו עכ"ל.

וזכר

הנה מנחם ציון

- (י) וכו' ר"י בפומבדיתא וכו' ס' הערוך כעין שלנו וככתוב בגארת ר"ג ונל"ו מ"ה הא"ח שהוא השולח בס' אלדד הדני ז"ל אחרי דמפורש יולא מפי השולח שם דהוא לזכר למח שמחמא מחסיו ע"ש, ויותר ג"ל דהוא רב למח ב"ר חיים הנזכר בסמוך :
- (יא) ואולי הוא אחיו של רבינו נתנן גלון סה"י ר"י באתא מחסיו מ"ה תרמ"ז עד תרנ"א וכמ"ש בגארת ר"ג: יב) כעת הוא בס' מ"ג והנהגותיו על השור וכו' נדפסו בס' ארץ יהודה והנהגותיו על הרמז"ס בס' יתר הכו ומנ"ך בעה"ק ירושת"ו תש"ז:
- (יג) עכ"ל אולי ס' שז"ח מ"ש כענין תולעת המשי ע"ש:

וקרבו מהר"ר בנימין וקורא לו אחי שני ומייתי תשובות רבינו אבינדרור הכהן שכותב לו ולקרוביו. וגם רבו היה רבינו נתן בר רבי מנחם כמו שהראה בהנהגתו בגמוקי רי"ד הבאתיה בקונטרס פני דוד פ' משפטים אות ג' ע"ש. והרב שבלי הלקט היה בזמן מהר"ם בר ברוך ושקול וטרי עמו. ועיין לקמן במערכת ש"ן (עיין שכלי הלקט נח"כ). והרב מהר"ם די לונזאנו והרב עדות ביעקב היו בידם שבלי הלקט כ"י. וכבר ידוע דמרן ז"ל היו לו רוב הספרים כ"י שבלי הלקט ב"ח ארחות חיים ב"ח אהל מועד ותשובות הרשב"א לאלפים ותשובות הריטב"א וכיוצא בהם וקצה מחידושי הראשונים הכל כ"י :

(י) **רב צמח גאון** הראשון בנו של רב פלמיו גאון י' משרש קין משרש ריב"ז ורבי עקיבא וכו' כ"כ בספר הגלגולים. והיה שנת תרל"א לאלף החמישי. ובספר אלדד הדני ישן הנדפס בקושטנדינא בשנים קדמוניות יש תשובות רב צמח גאון על אשר שאלוהו אם יעשו כדברי אלדד הדני בבה שחילק על התלמוד והוא אמר שכך מקובל לעשרה שבמים מפי יהושע מפי משה מפי הגבורה. והשיב להם בטוב מ"ם שיש לתלות ששכח מהרפתקי דערו עליה וכו' ע"ש :

וראיתי במגילת סתרים לרבינו מהרח"ו בכ"י מהם שרב למח גלון כהיותו כעושר וקנים היה עושה באלה סתקין ומצויים לו ואין אלם מרגיש ויאלמא לאדם חשבת לשאלו כך וכך וכו' :

(יא) **רבינו צמח בר חיים** מביא תשובתו הרב שבלי הלקט ח"ב כ"י סי' כ"ט: יא)

(יג) **מהר"ר צמח נרבוני** היה רבו של הרב כנה"ג כ"כ בשיירי כנה"ג א"ח סי' כ"א וסי' ר"ם. ונקבר בעה"ק ירושלים ת"ו והיה בן מה' ישראל נרבוני דשקל וטרי עם מהר"ק"ש והרב המוסמך מהר"ם גאלאנטי :

אלו, ועיין בשו"ת מהראנ"ח סי' ק"ב ומהר"א ששון סי' קפ"ו ובשו"ת אהלי תם סי' קכ"מ ובכ"מ פ"מ מהלכות שבת: יד)

וזכר כמה תשובות שראיתי בזאת וכזאת ונתברר לי דלאו מר חתים אלא המעתיק. והמעטין יהיו לטושפות בין עיניו דברים

ק.

(ה) קריר רבי אלעזר הקליר. ה) עיין מה שכתבתי בעניותי בס' מחזיק ברכה בא"ח סי' קי"ב ומשם באר"ה:

(ו) ר' הנח ז' אביגדור (עיין פלאה. קנה צינה נח"צ):

(ז) הרב הרשעש וידאל תלמיד הרא"ה חיבר חידושים על הש"ס כמו שהראה במקובצת כתובות ריש פ"ק דף י"א ע"ד:

רבינו קרשקש וידאל ראיתי חידושי לתחלת כתובות כ"י. ולעיל כתבתי שרבינו בצלאל במקובצת מביא מחידושי בכתובות ובאו לידי חידושי הרב ז"ל עצמם בכ"י:

(א) הרב קויפמן * (עיין חיים ארוכים נח"צ: ב)

(ב) רבינו הלנימוס זקנו של רבינו אלעזר מגרמיוא. וכתב בספר הקורא ג) דהוא אשר מוכיר רש"י ביצה דף כ"ד:

(ג) רבינו הלנימוס הבהור מביא בספר שבלי הלקט כ"י חלק ראשון שבלת ק"ס.

(ד) רבינו הלנימוס הזקן זקנו של רבינו יהודה החסיד. בן כתוב בתשובה בספר האגודה דף קע"ב: ד) ושלשלת יהוסף מבואר בספר מצרף לחכמה דף י"ד:

ר.

(ג) רבינו ראובן בר חיים (עיין ספר התמיד נח"צ):

(ד) מהר"ר ראובן מזרחי חיבר ספר מעין גנים מלשונות וקצת דרושים. והמליץ החכם השלם כמה"ר אהרן המון הוא עשה ההקדמה הידוע: (ה) מהר"ר ראובן ז' צור אביו של הרב המפורסם מהר"ר יעקב

(א) רבינו ראובן רבו של רבינו מנוח כמ"ש בפירוש ה"ר מנוח כ"י וכמש"ל. (עיין רבינו מנוח):

(ב) מהר"ר ראובן אשכנזי ז"ל חיבר ספר מחנה ראובן ושמעתי שהיה סיני ועוקר הרים בחריפות ובקיאות והיה תלמיד מהרב המחבר הוספת שבת. ועוד לו ס' בכ"י:

הגה מנחם ציון

(יד) ומקרה כזה קרה גם להגה ש"ע וע' הגר"ב ש"ע א"ח ככ"ז ס"ב ע"ב: (א) וז' נקרא משה יקותיאל קופמן הכהן זכרי הוא כתובל בשער ס' חקי חיים (בדל"ן ת"ס): (ב) וע' ג"כ חקי עזר בס', גס ח' ס' חקי דעת וחקי משפט וכלס המה ביאור ופי' ע"ס יצחק ישראל להרב מו"ה ישראל במזל הרב הדוסא מומחה מו"ה שלום קאליהארא פו"מ דפ"ק קראקא (הוצא ב"ס נה' שו"ב למחר"ך דהו"ל עמו מו"מ של הלכה כדניני ניקור), והוא מחובר על ד"ח ש"ע בדרך אי"ב (קראקא שפ"ו) ומלשון עט"ו ס' תשובה נראה שהוא ה' המגיה ע"ס: (ג) ר"ל קורא הדורות ואולם י"ל דגגה יא' מפי הקורא שהרי רבינו קלנימוס שהוצא נרש"י הוא הר"ק נר' שכת' איש רומי שגא' לגרמיוא אחר פטירת רבינו יעקב ע' בהגה' מדרכי סוף שבת וזקנו של הכותב ה' כ"י משה ממגנא' ע' דקה ס' שט"ו ות"ס ע"ב (כן יעקב): (ד) וזכ"ה בהגה' מדרכי סוף שבת פ"ה בהמס' אכן כותב מוסר בתלמודים נדפס כ"פ (וכעת גם עס ביאור ובהג' לח"א):

(ה) וי"א שהוא ר"א בן ערך עשו"ת הרשב"א תפיט ושו"ת תשובה מאהבה די ובקורות לו' של פסת חתם א"ע כראשי תרזיון ח"י אלעזר כרבי יעקב הקליר מקרית ספר, וע' בהגה' לס' הוהסין לר"ש שולס ובתוס' תגיגה י"ג כ' שהוא ר"א ב"ר שמשון וז"ב בתחלת ס' הכוונת ע"ג ובכ"י א"ח סס"ח בשם האר"י כ' דהיל רק נשמת לאכריש, ובשו"ת זכרון יוסף ס"ב הביא ראיות שה' בזמן הגאונים ע"ס ונאמן עליו עדות הגאון מאור עיניו מהכ"ז מרגליות ז"ל ע"ס בהקדמתו למחזור קרבן אהרן בשם פי' הראב"ן כ"י על פיוט אלולי מרעי לקדושה של שמרת לפ' זכור ש"כ בהו"ל זה התירו פייט אחיו של ר"א הקליר שה' שמו יודע מבי' (וענותתו כבוד) ע"ס וז' בערוך שה' נקרא קליר ע"ס העונה שה' בו קמיע ונתחכם ע"ג וכס"ס כלבו וכ"ה הדג"מ (ש"ע

מערכת ר גדולים פו

(פו) **החכם רפאל נורצי** (עיין כלה
סלה נח"צ: ג)

(פו) **מהר"ר רפאל נהמיאש** (עיין הין
רנ נח"צ: ג)

(יו) **מהר"ר רפאל שרמה צרור**
(עיין פרי לדין נח"צ: ד)

(יח) **מהר"ר רפואה שלום א' מרבני**
מצרים ונא אמן ושקיל ושרי
בתשובה כ"י עם הרב הכולל אהרן אזורבי.
ועיין בשו"ר ברכה ב"ר סי' קכ"ג:

קונטרס אחרון.

(ח) **רב** שמו רבי אבא והוזכר בכרייתות
שכך קיבלו הגאונים ז"ל. ועמ"ש
לעיל במערכת אל"ף אות י"ד (עיין אלה):

(ג) **רבתי** כותב הרמב"ם על מהר"י
מינש ורבו הר"י כמ"ש

פ"ה משאלה ופקדון. והרבה פקק הרב
ס' יוחסין על זה ואחריו החזיק הרב יד
מלאכי דף קפ"ב ע"ב וזמן זמנא דרשי.
ולפי סדר זמנים שנות דור ודור לא יתכן
שהרמב"ם יהיה תלמיד רבינו יוסף ו'
מינש. והרב יד מלאכי הסכים דרך כבוד
קורא אותם רבותי. ואני בעניי מצאתי
פשר דבר בח"ב מערכת מ"ם אות ח'
לך נא ראה. וכמ"ל לעיל מערכת מ"ם
אות ז"ך ע"ש (טי"ו הרמב"ם):

(ג) רבי אמרו בירושלמי פ' הנחנקין סוף הלכה ב'
רבי הוא רבי יהודה הנשיא. אמר רבי אבהו
הוא רבי הוא רבי יודן הנשיא הוא רבינו עקיבא. ובמדרש
רבה קורא לרבינו תרדיו. ואפשר שהטעם משום
המדרש רבה חכדו רבי הושעיא רבה כמ"ש רבינו
הקדק ריש ספרו והוא תלמיד רבינו הקדוש ולכסי
כשהזכיר רבי קורא לו רבינו כחם ועיין בהשמועות ועד
ח"ב והוא כשה"ג ח"א חדש דף קל"ט ע"ב. (עיין רבה
נח"צ: ב):

והרב מהר"י חאגיז ז"ל יצא בעצן חיים בהקדמתו חקר
דכל הנשיאים קורין אותן רבן והי"ל גם לרבי רבן.
ה) ובי תימא לרבנא מעשותות לא רלה שיקרא רבן
אלא

הגה מנחם ציון

ס' ש"מ) בשם המרדכי וראיתי בשה"ל כלל ו"א שכ' בשם ר"ת וז"ל ושעמתי מאחז מאחזי וז"ל ששע מרבותיו
כשפיע ר"א וחיות אשר הנה מרובעות כסא וכו' ליהטא אש כבידיו:

א) וכו' מכונה בשם רפאל מייזלס והי' אבד"ק פאריז.
ב) אבד"ק אה"ו כהמ"ם תורת יקותיאל ושב הכסן שאלת הכהנים ודעת קדושים ובעל כסא דהרמב"ם ח' גדרו
קונטרס מלפס יקותיאל ומיקל מאור ככדור למרות רוב גאוזי זמנו וכבר אמרו הוי וזכר נחלתן וכו' וקבל
אח שלו מתת"י כידוע (ועמ"ש ל"י"ש אות ש' בהגה מ"ן וכתב"ב ו' כ"ג בהגה מ"ן סס):

ג) ומספריו נראה דהי' נקרא רפאל שלמה מנורלי (ונו"י ה"א ש"ב):
ד) וכן כאן נראה מספריו דהי' נקרא בשם רפאל יודי' שלמה לרור (ונו"י דמר ז"ך כסליו תל"ח):
ה) ולע"ק מאכות פ"ב דקרא רבי לגנו ר"ג בשם רבן. ואל"ל קאת עמ"ש כס' ה'יוחסין דעשאוהו לנשיא במקום
ר"ש בנו ע"ש. ועמ"ש ל"א (אות ר' א') בשם הרמב"ם כזה ע"ש. ולפנ"ם בעל בית ועד להכמים בשם המפורשים
דכל רב מנבל וכל רבי מא"י הוי ע"ש. איך י"ל דרבי אחי ורבי אחי וכן רב אחי ורב אחי חתא הוי ורב

ו' צור היה תלמיד מהרב מרדכי אצבאן
הזקן והיה מתנהג הרב ראובן בחסידות
מאד ומחמיר על עצמו חומרות גדולות
בענין המאכל וכיוצא וידענו ענין נפלא
שאירע לו:

(ו) **רבינו רחביה** אחד מרבותינו בעלי
התוספות:

(ז) **מהר"ר רפאל אישפיריאל**
הרב פני משה בח"ב

סימן ס"ד שקיל ומרי על תשובתו והוא
תלמיד הרב מהר"י ממראנז. ויש לו
חשובות בספר אחיו מה' חנניה כמ"ש
בח"א מערכת ח"ת אות ח' בס"ד. (עיין
מה' חנניה אישפיריאל):

(ח) **הרב רפאל אשכנזי** (עיין
הרל"ט ע):

(ט) **מהר"ר רפאל מרייני** ק"ק הארחובא
וראש ב"ד נכד הגאונים הרב
חלקת מחוקק והרב בית חדש. חיבר חבור
נאה בהל' שבת ועירובין בפלפול ואסיקי
שמעתא לדינא ונקרא תוספת שבת. והוא
היה רבו של בעל מחנה ראובן:

(י) **מהר"ר רפאל טריבס** (עי' דגול
מרכבה נח"צ: ב):

(יא) **הג"מ רפאל הכהן** (עיין וסג
הכהן נח"צ: ב):

(יב) **מהר"ר רפאל מרובלין** הוא
תלמיד הרב שפתי כהן
ושקיל ומרי כמה יומני עם הרב בני חיי
ובי"ד סי' ק"י מביא שם הרב בני חיי
תשובת הרב מהר"ר רפאל מרובלין הנז':
(יג) **כמהר"ר רפאל הרזי** (עיין קול בן
לוי נח"צ: ב):

(יד) **מהר"ר רפאל מירדורא** (עיין
מיס רבים נח"צ: ב):

רבינו הגדול על מהר"י אבוהב. ויען הרב מהר"י די ליאון היה חבירו של מהר"י אבוהב. ואפשר שלמד ג"כ מהר"י בי רב ממנו. לכן גם למהר"י די ליאון כותב עליו מרן רבינו הגדול:

(ה) רבנית גדול המורים הרש"ן בת"ג סי' ע"ח הביא משם רבנית אחת תירון לקושית התוספות. ומסר"ד יוסף בנו של הגאון סמ"ע בהקדמתו לפרישה מביא שני דינים שידרש הרבנית אמו. (ז) ובס' זרע בירך ח"ג כתב דשאלה לו הרבנית פירוש מאמר רז"ל. והרב זכרון יוסף בדרכים הביא פסטים ופיר"ש מן האשכנז הרבנית ע"ש:

ויען רחמי' להגאון רבינו שמשון בספר כריתות דף ל"ה ע"ג דפוס אמשטרדם שכתב וז"ל מלינו אשכנזי נזכרת בדרייתא חולקת עם התנאים בתוספתא דכלים פ"א דבבא מילעא וכו' ויאתי מהכוונה אך לחדוש בעלמא להאכא מליעא בגבול התנאים עכ"ל. גם אני בעיני הלכות בעקבות הגאון לחידוש שזכרו במחברים:

ודע כי בתוספתא שזכר הגאון ז"ל בלוחו מקום בלוחו פיר"ק בלוחו אשכנזי שם אלה מולא שביא ברוריא ברתיא דרבי חנינא בן תרדיון ודכתיבו דרבי מאיר. ובס' בתוספתא דכלים פ"א ק"כ פ"א היא חולקת עם אביה כמ"ש בהגה"ה שם בספר כריתות. (ז) ובפסחים דף ס"ב אחרת עלה דהוות גמרה תלת מאה שמעתתא מתלת מאה רבנאחא בימא דסיתא. ובערוכין דף ג"ג בעשא כהנא תלמידא ודרשה פסוק:

ואולם אין כל חדש וכבר היה לעומים לאמריין פ"ק דמגילה דכיו שבע נביאות. ואמרו בכתבא דף ק"ט דבנות ללפחד חכמניות דרשניות. ומאלי דאמר רבי אליעזר לאשה חכמה בימא דף ס"ו אין חכמה לאשה אלא כפלה והאלי עובדא איתיה בידיה פ"ג דסוטה היינו דרובא דבני דביא הכי הוו ולמיפוטא דמיפוטא אפילו לר"מ לא חיישינן. (ח) ותו דרבי אליעזר לעשמה דסבר כל המלמד את בתו תורה כלאו וכו'. וכמ"ש בתם בידיהם יספדו ד"ת חלמי' ימסרו לגוים. (ט) וספיר עבד ואל האשה אמר אין חכמה לאשה אלא כפלה. ועיין מ"ש אני בעיני בקונטרס טוב עין סיי' ד' ע"כ:

(י) **רבנן סבוראי** עיין לעיל במערכת סמ"ך (עיין כבוראי בקו"א):

מהר"ר

אלא רבי א"כ גם רש"ג אביו שהיה עניו גדול כמ"ש פ' הפועלים דאמר לו לרבי בני אלה אבי כן שועל אמאי קרוהו רבן הו"ל לקרותו רבי עכ"ל. ועם האדון הסליה דרבי הוא סידר המשנה ותכנה ולכן מענותותו כתב במשנה הוא עלמו רבי במקום רבן. אבל נעד אביו אינו רשאי לעשות עוהו ולקרותו רבו ולא רבן. ולדברא הוא ממויב לכבודו לאביו:

וכתב מהר"ל בלקוטיו דשטט רבי שהיה מנכד העשירים היינו שממנו יראו וכן יעשו הכל לכבוד העשירים. והוא היה עשיר גדול וא"כ כשיקדוהו נמלא שמכנין אותו כשכיל שהוא עשיר ולא מפני תורתו ע"ש: ודע דכתב מרן בגליו' הגמרא דרבי קלר ת"ר סדרי משנה ועשאל ששה. ואלי כתבתי בעינתי דכמתוור ויטרי וכתשובות רב שרייר גאון כתוב דהלל ובמאי הס שקלרו ח"ר סדרי משנה ועשאל ששה ודברי הכריתות דמרי' עליהו מרן ש' לפירש. כן. וכן כתב בספר הקדוש קנה דף פ"א ע"ב דעד הלל ובמאי היו ת"ר סדרים והלל ובמאי קלרוס והעמידוס על ששה סדרים ע"ש. ועמ"ש אני בעיני נפתח עינים חנינה על דף י"ד בס"ד:

רבי בימי' ניתן רשות לכתוב תורה שבע"פ. ורחמי' רמו כפ' אכתב לו רבי תורת'. רבי קרי. וס' אותיות רבי רמו שרבי וכתוב תורה שבע"פ. וידוע מו"ל שלא נכתבה תורה שבע"פ כדי שהיה לישראל לנד. ובהקדמת סמ"ג פ"י שבזמן שהם טרודים בשלהם ניתן רשות לכתבה לתורה שבע"פ ולי' הדל אפשר לרמוזו אכתב לו רבי תורת' שהיא תורה שבע"פ שהיא הרוכ בזמן כמו זכר נחשבו ותשאל לישראל. ודוק כי קלרתי:

(ד) **רבינו הגדול כותב הרמב"ן על הרי"ף. והריטב"א כותב בן על הרמב"ן. ומרן על מהר"י אבוהב ומהר"י די ליאון:**

רבינו הגדול כותב מרן בבית יוסף על מהר"י אבוהב. וישמעתי דהוה רבה דרביה מהר"י בי רב ולכן קוראו רבינו הגדול ע"ר שבוהב הריטב"א רבינו הגדול על הרמב"ן שהריטב"א היה תלמיד הרא"ה והרמב"ן רבו של הרא"ה ולכן כותב רבינו הגדול. וזאת היהה למרן ב"י לכתוב

הנה מנחם ציון

בזמן שה' בגבול נקדחו בשם רב ובא"י ה' נקדחים בשם רבי וכו' מלינו כמס' מו"ק דמיה ע"ש וידוע דמיה ובא"י ה' מתחלה כגבול ומפני כבוד ר"ה עלו לא"י ולפ"י לא"י חו' חס' למ"ש התוס' ביב' דמיה ע"ש: (ז) ונקדחת מ' בילא ורביהם בת הרב מויה שרבל פירס פו"מ דק"ק לבוב ואשת הרב בעל זכרון יוסף קרינדל שמה (וע"ל סוף אות ו"ו): (ז) ולע"ק דמיה עוד מקודם זה והוא מיד כריש מס' ברכות דמיה פליגא עם בעלה ר"מ בפשטא דקרא יתמו תמאים וגו' ואולי ניהא לי' ייתר להביא מתוספתא דפתח ביה בע"מ הכריתות: (ח) ונודאי רק ע"ד מליה כתב כן ועל סקרה כואת לר"מ דוקא שבזמן לו ה' אשה משכנת כמיה. ואולם שא נא עיניך והכח כסה"ד מ"ש בזה באריות וחזי תמאל דכרי נביאות כפי' ריא ע"ש: (ט) וס' דכריה פ"י נא ספיט במעורבה א' בשאלה לר"א ג' מיתות בנחלא העגל למי ע"ש. וז"ל דמירי במעורבה יבאליה וברגסי' בגמי' (יומא ס"ו) אשה חכמה ודאי יבאליה הוא דלתיב כבר אמרו חז"ל דאין מוכרין ד"ת לעו"מ: גם לאו אינה גבי' דכתי' ומשפטים כל ידעום י"ד ושמ"א פל"ד וכתבין מנה באריות כפי' הכ"ר פס"ג ואחמ"ל):